

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΧΩΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Μεσοπερίοδος 2020
Πρώτη Διοργάνωση

*Συνάντηση της Ανδρίτσαινας
για τον Επικούριο Απόλλωνα*

Τόπος και Πολιτισμός, Φύση και Πνεύμα

Η Αρκαδική Παρρασία, το Λύκαιον
και ο άνω ρους της Νέδας:
η φυσιογνωμία ενός δυναμικού κέντρου

24 – 26 Ιουλίου 2020

Σώμα και πνεύμα είναι δυο όψεις (χρονικά μόνο διαφοροποιούμενες στην τελειότητά τους του κάλλους και της σοφίας) του ίδιου πράγματος. Όπως το Φαίνεσθαι και το Είναί, το Σχετιζόμενο και το Απόλυτο, ο Κόσμος και ο Θεός.

Το πνεύμα του Ελληνισμού έχει χώρο φύσεώς του, και κάθε Ελληνικός χώρος έχει το Πνεύμα του.

Οι χωρολογικές μας εκδρομές είναι σχεδιασμένα προσκυνήματα για να βιώσουμε και κατανοήσουμε το Πνεύμα τόπων όπου οι νοηματικές γραμμές του πεδίου των φαινομένων πυκνώνουν.

Σε τέτοιες τοποθεσίες ενεργούν εστίες βαρύτητας που εκμαιεύουν ιδιαίτερα λαμπερές αποκαλύψεις του Είναί σε φυσικό περιβάλλον, κατάλοιπα μνημεία και ιστορία.

Ο χώρος έχει ισχυρό πνεύμα εκεί, που φαίνεται και φαίνει και φωτίζει τους μνυμένους, που γυμνώνεται και προσφέρεται και αναρπάζει τους μεμνημένους.

Κάνουμε αυτήν την χωρολογική συνάντηση για να μελετήσουμε το Πελασγικό και Αχαιϊκό υπομόχλιο της Απολλωνίας θρησκευτικότητας του κλασσικού Ελληνισμού. Προνομιούχος τόπος για τέτοια έρευνα είναι η περιοχή της αρχέγονης Αρκαδίας από Λυκαίου και Λυκόσουρας μέχρι Φιγάλειας και Άντρου της Μέλαινας Δήμητρας, με επίκεντρο τον ναό του Απόλλωνος Επικούριου στις Βάσσες. Η περιοχή μεσολαβεί την οδό από Σπάρτης εις Ολυμπία, την μεγάλη πολιτισμική αρτηρία της μετακαθοδικής Πελοποννήσου.

Στην νοτιοδυτική Αρκαδία ζει και οργά, στερεά ριζωμένο στην γη και ισχυρά ογκούμενο εφ' ύψους, το δυναμερό υπομόχλιο του άξονα που εμόχλευσε τον άνθρωπο από την χθόνια γονιμότητα και την ανυπέρβλητο βία στην θέωση του άνθους, από την λογική του χρόνου στην πνοή της αιωνιότητας. Ο γεωπολιτισμικός άξονας Σπάρτης - Ολυμπίας ακούμπησε το Πελασγικό υπογάστριο του Ελληνισμού, και η μεγάλη μεταμόρφωση συνετελέσθη.

Για το γενικό πλαίσιο των αναζητήσεών μας επί τόπου στο νόημα των δεδομένων, δείτε το κείμενο που ακολουθεί.

Για την αναλυτική και συνθετική διαπραγμάτευση του θέματος δείτε τις μελέτες μου που αναφέρονται στο παρακάτω Κριτικό Βιβλιογραφικό Σημείωμα.

[Η Παρρασία στην νοτιοδυτική Αρκαδία συνιστά εξαιρετικά πρόσφορο περιοχή μελέτης της θρησκευσιολογικής, γενεαλογικής και πολιτισμικής διαστρωμάτωσης του κλασσικού Ελληνισμού.

Εκεί στις Φιγαλειακές Βάσσες της Αφροδίτης, μεταξύ της κορυφής του Λυκαίου όρους, φοβερού συμβόλου λατρείας των Υψηλών Τόπων, όπου η απολυτή Ισχύς βιάζουσα κεραινοβολεί εγγράφοντας την βούλησή της ως νόμο της συμπαντικής τάξης, και του Άντρου της Μέλαινας Δήμητρας παρά την Νέδα, κρύφιου κέντρου της κοσμικής μήτρας όπου βυσσοδομούνται τα μυστήρια της γέννησης και του θανάτου στον ατέρμονα οργασμό της χθόνιας γονιμότητας, -

εκεί στήθηκε, υπέρ πάσαν Δύναμη και πάσαν Κυοφορία, ο ανθός του Είμαι, η αποκάλυψη του Απόλυτου, το

«θαύμα» της ύπαρξης, η ερωτική πνοή της Αιωνιότητας, ο πρωθήβης Άναξ της ακαταμάχητης τελειότητας, ο τρισμέγιστος, Υπερτελεάτας Κούρος, το Ίνδαλμα του Κάλλους.

Εκεί, στο Πελασγικό και Αχαϊκό υπομόχλιο, στηρίχθηκε ο Δωρικός άξονας Σπάρτης - Ολυμπίας για να κινήσει τον Κόσμο.

Οι ιστορικές περιστάσεις εισαγωγής και αποκορύφωσης της Απολλώνιας λατρείας στον τόπο είναι επίσης αποκαλυπτικές.

Τα τοπογραφικά, ιστορικά, θρησκευολογικά, αρχαιολογικά, αρχιτεκτονικά, εικονογραφικά και γλυπτικά δεδομένα του ναού του Επικουρίου Απόλλωνος συντίθενται σε μια μοναδική αρμονία που υμνεί τον Δωρικό «Κόσμο» του κλασσικού Ελληνισμού].

[Apollo e Luce, Lux ex Apolline

Λύκαιον όρος, Ζευς Λύκαιος, Απολλων *Λύκειος*, Λυκηγενής,
Λυκία (όπου το Λητώον παρά τον Ξάνθο, ποταμό και πόλη μεγίστη της Λυκίας), *Λυκίων «Μητριαρχία»*, *Λυκιακά* (Βελλεροφόντης, Πήγασος, Χίμαιρα, Αμαζόνες),
Κορινθιακά (από το Δαιμονικό στο Απολλώνιο, από την Μέδουσα Γοργώ στον Χρυσάορα και τον Πήδασο με τον Βελλεροφόντη κατά του τερατώδους, της Χίμαιρας, και της θήλειας πρωταρχής, των Αμαζόνων, από **τον Ήλιο** (Κορινθιακή λατρεία) της Ημέρας (το Τίτανικό) και της Νύχτας (την μαγεία του σκότους) στον **Απόλλωνα** και τον δεσποτικό **Ναό του Άνακτα** στην Κόρινθο, αρχέτυπο του αρχαϊκού μνημειακού Δωρικού ρυθμού),
 ο Λύκος, *Λυκαανθρωπισμός* στην ανθρωποθυσία του Λυκαίου.
 Άβατο τέμενος στο Λύκαιον. *Λοκισμός* εκεί. («Εφρέσια Τράμματα»)].

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρασκευή 24 Ιουλίου

12 μεσημέρι

Φιγαλεία

Η φυσιογνωμία μιας Αρκαδικής Πόλης:

Τόπος – Χωροθεσία – Τείχη – Πυλίδα (άνοιγμα στο τείχος που κλείνει επάνω με βαθμιδωτό κλείσιμο αντί τοξωτού) – Αγορά – Ναός – Κρήνη – Τάφοι

Κύρια είσοδος της πόλης στην περιοχή της Κρήνης.

Εκεί γύρο τοποθετείται το ιερό της Σωτείρας Αρτέμιδος. Από εκεί άρχιζαν οι πομπές για την Ευρυνόμη, το Άντρο της Μέλαινας Δήμητρας και η ιερά οδός για τον ναό του Επικουρίου Απόλλωνος.

Το Γυμνάσιο ήταν παρά την Κρήνη.

Μεταξύ Γυμνασίου και Αγοράς ευρίσκετο ναός του Διονύσου Ακρατοφόρου. Η θέση του Βυζαντινού Ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου αντιστοιχεί μάλλον είτε στον ναό του Διονύσου (λόγω καταλληλότητας στην χωροταξία της περιγραφής του Πausανία), είτε στο ιερό της Σωτείρας (λόγω θείας αρμοδιότητας).

Τα ναόμορφα θεμέλια νοτιοδυτικά της αγοράς θα ερμηνευθούν σε οργανική σχέση προς τα υπόγεια ορύγματα στην νότια πλευρά του.

Αυτά και το νερό υποδηλώνουν χθόνια διάσταση. Οι επιγραφές λαμβάνονται υπ' όψιν, αλλά δεν είναι καθοριστικές, ιδίως οι χάλκινες. (Το παράδειγμα της

ευρεθείσης στο Κώτιλο είναι προειδοποιητικό. Ανάλυση στην μελέτη).

Το Ιερό της Ευρυνόμης –

Από τό το Ιερό της Ευρυνόμης στο Στόμιο:

Διάσχιση του Φαραγγιού της Νέδας: ακολουθώντας τον ρου του ποταμού από τη συμβολή του Λύμακος μέχρι τη συμβολή του Μαραθωνιά (ή Μοθωνιά). Περνώντας από το σημείο που οι Φιγαλιείς έφηβοι έκοβαν την μακρά κόμη τους αφιέρωμα στον ποταμό.

**Το Άντρο της Δήμητρος Μελαίνης (στο Ελάϊον Όρος)
Περιγραφή του Πανσανία. Τοπογραφία. Εντοπισμός.
Ανάλυση**

8.30 - 9.45 μ.μ.

Πρόλογος:

Το Υπομόχλιο και ο Άξονας της Ιστορίας

Προεισαγωγικά:

Et in Arcadia ego

(Χώρος και Πολιτισμός. Φυσικό και Αρχαιολογικό Τοπίο, Ιστορία, Θρησκευτικότητα. Η Δυτική Αρκαδία και η Παρρασία).

Η Εισαγωγή της Λατρείας του Απόλλωνα στην Φιγαλεία: Ιστορία, Αρχαιολογία, Θρησκευολογία, Αρχιτεκτονική.

10 μ.μ.

Δείπνο

Σάββατο 25 Ιουλίου

11 π.μ. – 12.30 μ.μ. *Αρχαιολογικός χώρος Μεγαλόπολης*

12. 45 – 1. 15 μ.μ. *Αρχαιολογική Συλλογή Μεγαλόπολης*

1.45 - 3 μ.μ. *Αρχαιολογικός Χώρος Λυκόσουρας. Ιερόν και Ναός
της Δεσποίνης. Μουσείο*

3 – 3.45 μ.μ. *Λύκαιον Όρος, ο Αρκαδικός Όλυμπος.
Αρχαιολογικός χώρος των Λυκαίων*

4 – 5 μ.μ. *Η «Ιερά των Αρκάδων Κορυφή»
Λύκαιος Ζευς και Λατρεία Υψηλών Τόπων*

8.30 – 9.30 μ.μ. *Σεμινάριο*

*Το Πελασγικό Στρώμα και τα Μυστήρια στην Αρκαδία.
Οι Μεγάλες Θεές. Ο Λύκαιος Ζευς και ο Μέγας Παν.
Η Εισαγωγή της Λατρείας του Απόλλωνα στην
Φιγαλεία: Ιστορία, Αρχαιολογία, Θρησκευολογία,
Αρχιτεκτονική.*

10 μ.μ. *Δείπνο*

Κυριακή 26 Ιουλίου

10.30 π.μ.

Αρχαιολογικός Χώρος Επικουρίου Απόλλωνος. Τα πρό του μεγάλου ναού. Ερμηνεία των Αρχαιολογικών δεδομένων.

Ο Ναός του Ικτίνου (c. 428 – 417 π.Χ.).

Το έργο-σφραγίδα του μεγάλου αρχιτέκτονα. Καλλίμαχος, ο συνεργάτης γλύπτης. Αττική τέχνη στο τελευταίο τέταρτο του 5^{ου} π.Χ. αιώνα. Μορφή και Συμβολισμός. – Το Κωτίλιον όρος και η λατρεία της Αφροδίτης στο Κώτιλον. Μικρός πρόωμος ναός της ψηλά κοντά στην κορυφή.

Το Κωτίλιον Όρος (Αφροδίσιο, Όρος της Αφροδίτης):

Τοπολογία – Όροι – Οδοί – Χωρολογική σημασία

Κρήνη του Ιερού στο τέλος της Ιεράς Οδού Φιγαλείας – Ναού

Κώτιλον: πεδίο υπό την κορυφή. Σημασία. Ιερό.

Φιλολογικές πηγές και αρχαιολογικά δεδομένα. Ένας ναός και βοηθητικό κτίσμα.

Οι Βάσσεις: Παν Σινόεις

Ιερό του Επικουρίου Απόλλωνος –

Αρχαϊκό ιερό και ναός (μετά το 659 π.Χ.)

προϋπάρχων στην θέση του κλασσικού Ναού, υπό τον ναό. Θραύσματα πήλινου ακρωτηρίου, αποκατάσταση, σύγκριση προς το του Ηραίου, σχέσεις μεγεθών και διακόσμησης). Συμπεράσματα για τον αρχαϊκό ναό. Ακαταλληλότητα των θεμελίων προς νότο του ναού να αποτελούν ίχνη του αρχαϊκού ναού, ή καν οργανικά ενιαίου κτίσματος.

Ο Ναός του Ικτίνου (c. 528 – 518 π.Χ.)

Διαφοροποιημένες θεμελιώσεις και το «στρώμα ελαστικότητας».

Γιατί διασώθηκε ο ναός υπό την δομή που τον βρήκαν οι πρώτοι ανασκαφείς. Αιτία καταστροφής του και μορφή διατήρησής του.

Η Μορφή του ναού: σημειώσεις για την ανάλυση που θα επακολουθήσει. – Υπήρξε αλλαγή σχεδίου εν τη εκτελέσει;

Το εσωστρεφές και κλειστοδομικό του σηκού. Ανασυναίσθηση της εντύπωσης των μυχών και της ζωφόρου.

Η «αρμονία των λίθων εις κάλλος». Αναλογίες κιόνων και μεσοκίονια διαστήματα.

Προσανατολισμοί – άδυτο και ανατολική πύλη.

8 – 9.30

Σεμινάριο

Η Δωρική ουσία του Ελληνισμού: Απόλλων

Το «Τέλος» του Χρυσού Αιώνα και το

Χρυσούν Γένος του Ησιόδου.

Θρησκεία, Φιλοσοφία, Αρχιτεκτονική: το

Αείζων Πυρ του Ηράκλειτου, η Πυθαγόρεια Αρμονία, το Είναι

του Παρμενίδη και ο Νους του Αναξαγόρα –

ως Απολλώνιες Φανερώσεις

και η Αρχιτεκτονική των Διαμόρφωση.

Το Δράμα του 5^{ου} αιώνα και οι Μορφές του Απόλλωνα

στην Κλασσική Γλυπτική.

Αρχιτεκτονική και Γλυπτική του Ναού του

Επικουρίου Απόλλωνος

Ζωφόρος, Μετόπες, Αετώματα, Άγαλμα του θεού

Τρίτη φάση της Δωρικής κλασσικής

Αρχιτεκτονικής και Πλαστικής (του 5^{ου} αιώνα π.Χ.):

A) το Αρμονικό ύψος, c. 480 – 455 π.Χ., (Αυστηρός ρυθμός) –

αρχέτυπο: Ναός του Διός στην Ολυμπία:

Απόλλων του Δυτικού αετώματος (Αλκαμένης;) –

Απόλλων «Ομφαλός» (Φειδίας, Πρώιμο έργο του)

B) το Υψηλό ύψος, c. 455 – 430 π.Χ. – αρχέτυπο: Παρθενών

(Μεγαλοπρεπής ρυθμός)
Απόλλων Kassel (Φειδίας; Έργο του ακμάζοντος. Ή Αλκαμένης;)

Γ) το Πλούσιο ύφος, c. 430 – 405 π.Χ. – αρχέτυπο: Ναός του
 Επικουρίου Απόλλωνος («Κατάτεχνος» ρυθμός)
Απόλλων Tiber (Καλλίμαχος)

Κατάληξη:
Το Υπομόχλιο και ο Άξονας της Ιστορίας

10 μ.μ. Δείπνο

ΚΡΙΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΠΗΓΕΣ

Παυσανίας:

Αλίφειρα VIII, 26, 5-7

Λυκόσουρα VIII, 37 – 38, 1

Λύκαιον Όρος VIII, 38, 2 – 11

Φιγάλεια VIII, 39 – 42

Άντρον Μελαίνης Δήμητρος VIII, 42

Βάσσαι και Ναός Απόλλωνος Επικουρίου VIII, 41, 7 – 10

Για ιδιαίτερες χαρακτηριστικές συνήθειες τρόπου ζωής των Φιγαλέων, καίριας σημασίας οι πληροφορίες του

Αρμόδιου Λεπρεάτη, *Περί των κατά Φιγάλειαν (ή παρά Φιγαλεύσι) νομίμων*, Fr.Gr. H. 319F1-3 Jacoby.

Για τις ιστορικές συνθήκες οικοδόμησης του ναού του Επικουρίου Απόλλωνος από την Αθήνα με τους σπουδαιότερους Αθηναίους «μαέστρους», πβ.

Θουκυδίδης II, 47, 2 sqq.; III, 187; I, 118, 3; II, 54, 1-2, 4-5.

(Σχετικά στην μελέτη μου που αναφέρω πάρα κάτω).

ΕΡΕΥΝΑ

Μελέτες μου σε όλο το πεδίο της θεματικής της Συνάντησής μας βρίσκονται στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Απόλλων Επικούριος στις Βάσσες».

Συνολική αρχαιολογική και ιστορική διαπραγμάτευση του ναού με έμφαση στην σύμπτωση μορφής και νοήματος, τέχνης και συμβολισμού, κάνω στην μελέτη μου

Απόστολος Πιερής, *Ο Ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσες της Φιγαλείας, - Θρησκεία, Ιστορία, Τέχνη*, στην Τριφυλιακή Εστία, 22, 2016, σελ. 4 – 71.

Για την Αλίφειρα, σημαντική η εργασία του Αναστάσιου Ορλάνδου, *Η Αρκαδική Αλίφειρα και τα Μνημεία της*, 1967/8.

Για τον Ναό του Επικουρίου Απόλλωνος, πολύτιμες οι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες μελέτες του 19^{ου} αιώνα από τους αρχικούς επιτόπιους ερευνητές του ναού, όταν μεταφέρθηκε η μοναδική ζωφόρος από τα ερείπια του ναού με τελικό προορισμό το Βρετανικό Μουσείο,

O. M. Baron von Stackelberg, *Der Apollotempel zu Bassae in Arkadien und die daselbst ausgegrabenen Bildwerke*, 1826

C. R. Cockerell, *The Temples of Jupiter Panhellenius at Aegina and of Apollo Epicurius at Bassae near Phigaleia in Arcadia*, 1860

Συνολική νέα μελέτη, χωρίς όμως βαρύνουσα γνωμάτευση σε πολλά και αποφασιστική εγκυρότητα σε βασικά σημεία, συχνά δε συγκεχυμένη, είναι:

Fr. A. Cooper (ed.), *The Temple of Apollo Bassitas*, I – IV, 1992 – 1996

Η προαναγγελθείσα από τον ίδιο πραγματεία του Dinsmoor δεν ευδοκίμησε να πραγματοποιηθεί.

Cf. W. B. Dinsmoor, *The Architecture of Ancient Greece – an Account of its Historic Development*, 1950 (3), pp. 154 – 159

Ο Dinsmoor αφιέρωσε πολύ δουλειά στον ναό, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας είναι αδημοσίευτο, και βρίσκεται στις σημειώσεις του.

Cf. W. B. Dinsmoor, *The Temple of Apollo at Bassae*, (in *Metropolitan Studies*, IV, 1933).

Λανθασμένη όμως είναι η υπόθεσή του δύο φάσεων στην ιστορία κατασκευής του ναού, μιας σχεδιαστικής περί το μέσον του 5^{ου} αιώνα από τον Ικτίνο, και μιας κυρίως οικοδομικής μετά το 430 π.Χ. Τα πιο αρχαιότροπα χαρακτηριστικά του οικοδομήματος οφείλονται σε συμβολικούς και θρησκευολογικούς λόγους, όχι σε χρονολογικούς. Σωστότερα επ' αυτού ο Cooper, op. cit. Vol. I, pp. 369sq., αλλά πάλι αυτός με το οικείο σφάλμα της υπόθεσης αρχαϊκού ναού στο νότο του κλασσικού.

Για τον Ικτίνο ως αρχιτέκτονα του Ναού του Επικουρίου Απόλλωνος,
F. Eckstein, *Iktinos, der Baumeister des Apollontempels von Phigalia-Bassai* (in *Festschrift für W. H. Schuchhardt*, 1960, 58sq.)

Ενδιαφέρουσες οι παρατηρήσεις

W. Hahland, *Der Iktinische Entwurf des Apollontempels in Bassae* (in *Jahrbuch des deutschen Archäologischen Instituts*, Band 63/64, 1948/49, pp. 14 – 39)

Fr. Hiller, *Zum Apollontempels von Phigalia*, (in *Marburger Winckelmann-Programm*, 1966, pp. 26sq.)

Χρήσιμες οι αναλύσεις

A. Mallwitz, *Cella und Adyton des Apollontempels in Bassai* (in *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung*, Band 77, 1962, pp. 140 – 177)

Για την ζωφόρο του ναού, cf.

H. Kenner, *Der Fries des Tempels von Bassae – Phigalia*, 1946

Ch. Hofkes-Brukker, *Der Bassae-Fries in der ursprünglich geplanten Anordnung*,
A. Mallwitz, *Zur Architektur des Apollon-Tempels in Bassai-Phigalia*, 1975

W. B. Dinsmoor, *The Sculptured Frieze from Bassae – A revised Sequence* (in *American Journal of Archaeology*, 60, pp. 401 – 452)

Για το ζήτημα των αετωματικών γλυπτών του ναού, ιδιαίτερα σημαντική η μελέτη του

W. B. Dinsmoor, *The Lost Pedimental Sculptures of Bassae*, (in *American Journal of Archaeology*, 43, pp. 27 – 47).

Για την γένεση του Κορινθιακού ρυθμού κιονόκρανου, το πρώτο δείγμα του οποίου εμφανίζεται στο εσωτερικό του ναού του Επικουρίου Απόλλωνα,

Cf. D. Scahill, *The Origins of the Corinthian Capital*, (in P. Schultz and R. von den Hoff (edd.), *Structure, Image, Ornament: Architectural Sculptures in the Greek World*, Proceedings of an International Conference held at the American School of Classical Studies, 27-28 November 2004, 2009, pp. 40-53).

Για την Λυκόσουρα, βασική μένει η δημοσίευση του αρχικού ανασκαφέα, P. Cavvadias, *Fouilles de Lycosoura*, 1893sq.

Για την Αρκαδική θρησκευτικότητα πολύτιμη είναι η συλλογή πηγών στο W. Immerwahr, *Die Kulte und Mythen Arkadiens*, 1891.

Στον ιδιαίτερο χαρακτήρα των Μεγάλων Θεαινών, χρήσιμη η μονογραφία:

R. Stiglitz, *Die Grossen Göttinnen Arkadiens – Die Kulturname ΜΕΓΑΛΑΙ ΘΕΑΙ und seine Grundlagen*, 1967.

Ίσως ιδιοσυγκρατική, αλλά βρίθουσα στοιχείων, οξυδερκής στις συγκρίσεις και εξαιρετική τροφή για σκέψη, η διεξοδική πραγματεία V. Bérard, *De l' Origine des Cultes Arcadiens*, 1894.